

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ที่มีต่อการรณรงค์ในด้านการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสัดส่วนของปริมาณการเสนอเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในค้ำต่าง ๆ อาทิ เช่น การแนะนำอาชีพ โฆษณาการ การอนามัยและการวางแผนครอบครัว กฎหมายในชีวิตประจำวัน ข่าวคราวความเคลื่อนไหวของบ้านเมือง สังคมและระเบียบประเพณีต่าง ๆ ของไทย ฯลฯ
2. เพื่อทราบความคิดเห็นตลอดจนความต้องการของชาวราชบุรีที่มีต่อการเสนอเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในค้ำปริมาณ คุณภาพและประสิทธิภาพ
3. เพื่อทราบอิทธิพลของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในค้ำการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรของชาวจังหวัดราชบุรี

✓ ในการวิจัยนั้น ชั้นแรกได้ทำการศึกษาสัดส่วนเนื้อหาสาระในค้ำต่าง ๆ ที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในรอบปี พ.ศ. 2522 จำนวน 21 ฉบับ พบว่า เมื่อพิจารณาถึงเนื้อที่ของการเสนอเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ นั้นหนักไปในค้ำสังคมระเบียบประเพณีกับค้ำโฆษณาการ รองลงมาได้แก่ค้ำเกษตรและการแนะนำอาชีพ แต่เมื่อพิจารณาถึงจำนวนบทความค้ำต่าง ๆ ที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในรอบปี พ.ศ. 2522 เสนอบทความทางค้ำโฆษณาการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ค้ำการเกษตรและการแนะนำอาชีพ จากนั้นได้นำข้อมูลจากหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มาสร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

กลุ่มประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ชาวจังหวัดราชบุรีที่อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างจากอำเภอซึ่งเป็นที่ตั้งของห้องสมุดประชาชน จำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านโป่ง อำเภอปากท่อและอำเภอดำเนินสะดวก ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 308 คน และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด 307 คน

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกาการเปิดรับสาร ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในค่านสภาพทั่วไป ประสิทธิภาพ ความต้องการและความสนใจในเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่และข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ โดยแจกแจงความดีเป็นค่าร้อยละและค่าสหสัมพันธ์ ✓

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

✓ 1. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีอาชีพเกษตรกรรมและจบการศึกษาระดับ ป. 4-7 มากที่สุด

✓ 2. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีเกือบทั้งหมดมีวิทยุและใช้สื่อวิทยุมากที่สุด

ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีไม่ว่าจะเป็นเพศใดหรือมีอายุเท่าใดจะเปิดรับสื่อวิทยุเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ที่มีอาชีพรับราชการและจบการศึกษาระดับปริญญาตรี รวมทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้น ม.ศ. 3 และระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์

✓ 3. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีอ่านหนังสือพิมพ์ที่ร้านกาแฟ ร้านค้าและร้านขายของชำมากที่สุด และหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ให้ข่าวสารแก่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีอย่างละเอียดที่สุด โดยปกติจะอ่านหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ และใช้เวลาในการอ่านครั้งละครั้งถึงหนึ่งชั่วโมง

4. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในห้องสมุดประชาชน โดยนาน ๆ จึงจะอ่านสักครั้งหนึ่ง และที่อ่านเพราะชอบและสนใจมากกว่าเหตุผลอื่น

ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีที่อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มากที่สุดได้แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และผู้ที่มีอายุ 40-49 ปีไม่ว่าผู้นั้นจะมีการศึกษาระดับใด ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน นักเรียนและข้าราชการ

5. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่เห็นว่าหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มีขนาด ปริมาณภาพที่ตีพิมพ์ ขนาดของตัวอักษรพาดหัวข่าวและตัวอักษรที่ตีพิมพ์เหมาะสมแล้ว และควรออกเดือนละ 2 ฉบับ

6. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่แล้วส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบางตอนเพราะภาษาที่ใช้กำกวม วกไปวนมา ไม่เคยเห็นไม่เคยได้ยิน และมีผู้เคยเขียนจดหมายไปสอบถามยังหน่วยงานที่จัดทำหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ แต่ได้รับคำตอบน้อยมาก

ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีที่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี ผู้ที่มีอาชีพรับราชการและผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่า ม.ศ. 6 ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่ลงตีพิมพ์เป็นอย่างดี

7. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่เห็นว่าหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มีประโยชน์ ให้ความรู้มาก และเคยนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มากที่สุด และผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มาก สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้มากกว่าผู้ที่อ่านน้อย

8. เรื่องที่มีผู้สนใจอ่านมากที่สุดคือเรื่องการปลุกมะนาวให้ไถ่ผลตลอดปี ซึ่งส่วนใหญ่ได้ยืมครั้งแรกจากวิทยุ

9. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่

10. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่เห็นว่าการเสนอเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่นี้เหมาะสมแล้ว และต้องการให้เสนอเนื้อหาสาระทางด้าน การเกษตรและการแนะนำอาชีพมากที่สุด ไม่ว่าผู้นั้นจะมีอาชีพอะไรก็ตาม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเลือกรับสื่อโดยทั่ว ๆ ไปของผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีนั้นมีความสัมพันธ์กับอาชีพและระดับการศึกษา แต่เพศและอายุไม่ได้มีอิทธิพลต่อการเลือกรับสื่อแต่อย่างใด โดยผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีไม่ว่าจะเป็นเพศใดและมีอายุเท่าใดจะเปิดรับสื่อวิทยุมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสื่อประเภทวิทยุเป็นสื่อที่คนทุกเพศ ทุกวัย รับฟังได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านความรู้ นอกจากนี้วิทยุยังเป็นสื่อที่มีราคาไม่แพงนัก เคลื่อนย้ายได้สะดวกและไม่จำเป็นต้องใช้ไฟฟ้าสามารถรับฟังได้ทั้งครอบครัว ทั้งในเวลาว่างและขณะทำงานอื่น รวมทั้งมีสถานีให้เลือกรับฟังถึง 222 สถานี¹ วิทยุจึงเป็นสื่อที่ประชาชนมีอยู่ในครอบครองมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2521 คือวิทยุเป็นสื่อที่ประชาชนเปิดรับและมีอยู่ในครอบครองมากที่สุดถึงร้อยละ 87²

¹ยูเนสโก, การสัมมนาเรื่องนโยบายการสื่อสารแห่งชาติ: แผนพัฒนาของชาติในปัจจุบันและแนวนโยบายบางประการในการใช้สื่อมวลชน (10-12 พฤษภาคม 2521), อักสำเนา, หน้า 68.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษายุทธศาสตร์ของสื่อมวลชนต่อการศึกษาชาวบ้าน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2521), หน้า 156.

ประกอบกับลักษณะทางโครงสร้างของสังคมไทย เนื่องจากครอบครัวไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในชนบท เป็นครอบครัวใหญ่ มีสมาชิกหลายคนและมีความสมัครสมานสามัคคีกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวมักจะทำร่วมกัน¹ การพึงพิงก็เช่นเดียวกัน ดังนั้น เทศและอายุจึงไม่มีอิทธิพลต่อการเปิดรับสื่อของผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีดังกล่าว

2. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี และอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในห้องสมุดประชาชน แสดงให้เห็นว่าผู้ที่สนใจอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนหรือเพิ่งจบการศึกษาไม่เกิน 10 ปี และนิยมอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในห้องสมุดประชาชน เนื่องจากห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้และเป็นหน่วยงานของทางราชการซึ่งมีเจ้าหน้าที่ดูแล ทำให้ได้รับหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่อย่างสม่ำเสมอและมีแผนป้ายสำหรับเผยแพร่หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

3. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จึงมีความต้องการเนื้อหาสาระทางด้านการเกษตรมากที่สุด แต่จากผลการวิจัยเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในรอบปี 2522 การเสนอเนื้อหาสาระทางด้านการเกษตรยังอยู่ในอันดับรอง ควรให้ความสำคัญในการเสนอเนื้อหาสาระทางด้านการเกษตรมากขึ้น

4. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีเห็นว่าการวัดหน้าของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ซึ่งประกอบด้วยขนาดของหนังสือพิมพ์ ขนาดของตัวพิมพ์ เนื้อหาสาระที่ตีพิมพ์ ภาพประกอบ การใช้ภาษาและการให้สี โดยส่วนรวมเหมาะสมอยู่แล้ว

¹ไพฑูริย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย (พระนคร: โรงพิมพ์เสียงเชียงเจริญ, 2513), หน้า 189.

5. เมื่อผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่แล้ว ส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่เข้าใจบางตอน เพราะภาษาที่ใช้กำกวม วกไปวนมาและไม่เคยเห็นไม่เคยได้ยิน เนื่องจากผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ป. 4-7 ควรมีการปรับปรุงการใช้ภาษาและการเขียนให้เหมาะสมกับระดับการศึกษาของผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่สามารถเข้าใจและนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติได้สะดวกยิ่งขึ้น

6. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่ นาน ๆ จะอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่สักครั้งหนึ่ง และต้องการให้ออกหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่เดือนละ 2 ฉบับ ซึ่งตามข้อเท็จจริงกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีกำหนดการออกหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่เดือนละ 2 ฉบับอยู่แล้ว แต่การจัดพิมพ์และการจัดส่งล่าช้า ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่า ไม่ได้ออกเดือนละ 2 ฉบับ แม้แต่ในขณะที่ทำการศึกษาเรื่องนี้ ก็ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ออกล่าช้ากว่าหมายกำหนดการมาก ควรที่จะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้การจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่และการจัดส่งไปยังสถานที่ต่าง ๆ ตรงตามกำหนดเวลา

7. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่เห็นว่า หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้และมีผลต่อการช่วยพัฒนาอาชีพ ทำให้ประชาชนปีความ เป็นอยู่ดีขึ้น จึงสมควรให้มีการผลิตหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ต่อไป

8. ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีมีวิทยุเกือบทุกคน และใช้สื่อวิทยุมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ออกคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ¹ และผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยก

¹สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลเบื้องต้น การสำรวจวิทยุและโทรทัศน์ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2517 (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, 2518), หน้า 13.

รัฐมนตรี¹ ที่พบว่าประชาชนมีสื่อประเภทวิทยุอยู่ในครอบครองมากที่สุดและผู้มีอาชีพเกษตรกรรมให้ความสำคัญแก่สื่อประเภทวิทยุมากที่สุด นอกจากนี้ ประเทศต่าง ๆ ในอเมริกากลางและแอฟริกา เช่น แม็กซิโก เซเนกัล ทดลองนำสื่อวิทยุมาใช้ในการศึกษาเป็นผลสำเร็จหลายโครงการ วิทยุจึงเป็นสื่อที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนาชนบทได้เป็นอย่างดี² จึงควรมีการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารทางวิทยุเพื่อประกอบกับการออกหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ โดยนำข่าวสารที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ออกเผยแพร่ทางวิทยุด้วย ซึ่งจะช่วยให้ข่าวสารต่าง ๆ ไปถึงประชาชนได้แพร่หลายยิ่งขึ้น และทำให้ประชาชนเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะประชาชนได้รับข่าวสารอย่างละเอียดละเอียดยิ่งจากหนังสือพิมพ์ เมื่อประชาชนได้รับฟังข่าวสารจากวิทยุแล้วเกิดความสนใจต้องการศึกษารายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ก็สามารถอ่านได้จากหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่

นอกจากนี้ ยังควรเผยแพร่หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ไปตามร้านค้าแพ ร้านค้า และร้านขายของชำด้วย เพราะผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ตามสถานที่ดังกล่าว

9. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ยังให้ความสนใจที่จะตอบคำถามและข้อข้องใจของผู้อ่านน้อยมาก จากผลการวิจัย ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีที่เคยเขียนจดหมายถามไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้รับคำตอบน้อยมากหรือกล่าวได้ว่าแทบไม่ได้รับคำตอบเลย ผู้ที่รับผิดชอบควรเอาใจใส่ในเรื่องนี้ด้วย

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษามหาชน . . . , หน้า 69-70.

²เกียรติชัย พงษ์พานิชย์, สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ:ประพันธ์สาส์น, 2518), หน้า 20-21.

✓ ข้อเสนอแนะ

หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์ซึ่งผลิตขึ้นเพื่อส่งเสริมการอ่าน เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งตรงกับนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ที่มุ่งจะพัฒนาชนบท เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่ประชาชนในชนบทผู้ยากไร้ให้มีการอยู่ดีกินดี โดยถือเอาปี พ.ศ. 2524 เป็นปีเริ่มต้นของทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท จึงขอเสนอแนะแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. ควรเสนอเนื้อหาสาระทางค่านการ เกษตร เป็นหลัก
2. การใช้ภาษาและการเขียนควรให้เหมาะสมกับระดับการศึกษาของผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้
3. ควรผลิตหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ออกเผยแพร่ให้ทันตามกำหนดการ อย่างสม่ำเสมอ
4. ควรเผยแพร่หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่นี้ตามแหล่งที่ประชาชนนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ร้านกาแฟ ร้านค้าและร้านขายของชำด้วย
5. ควรจัดสื่อวิทยุร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่อีกด้วย
6. ควรให้ความสนใจในการตอบปัญหาหรือข้อข้องใจของผู้อ่านเป็นพิเศษ เพราะจะช่วยให้ผู้อ่านติดตามอ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่มากยิ่งขึ้น
7. ควรมีการติดตามผลและประเมินผลการเผยแพร่หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการจัดทำและการเผยแพร่หนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับผู้สนใจจะศึกษาเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนาชนบทต่อไป ขอแนะนำให้ศึกษาทางค่านต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาถึงประสิทธิภาพของสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนาชนบทอื่น ๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในปัจจุบัน

2. ศึกษาถึงประสิทธิภาพของสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนาชนบทในค้ำานอื่น ๆ เช่น ค้ำานเศรษฐกิจ สังคมและระเบียบประเพณีค้ำาง ๆ เป็นต้น
3. ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนาชนบทซึ่งค้ำางชนิดกัน หรือผลิตจากคนละหน่วยงานในค้ำานประสิทธิภาพ
4. ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างค้ำางที่มีสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนาชนบทออกเผยแพรกับค้ำางที่ไม่มีสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนาชนบทออกเผยแพร่ในค้ำานค้ำาง ๆ เช่น ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย